

UiA 2021-2024

Handlingsplan for digital og fysisk universell utforming og tilrettelegging

Innhold

- 1. Innledning**
- 2. Universell utforming ved UiA**
- 3. Tilrettelegging ved UiA**
- 4. Brukbarhetspyramiden**
- 5. Digital tilgjengelighet**
- 6. Fysisk tilgjengelighet**
- 7. Lovverk**
- 8. Mandat**
- 9. Referanser**

1. Innledning

Dette er Universitetets handlingsplan for digital og fysisk universell utforming og tilrettelegging for perioden 2021-2024. Den er hovedsakelig rettet mot studenter ved UiA, og skal bidra til å nå målet om et samskapende, åpent og inkluderende universitet som tilrettelegger for mangfoldet.

Universitetet skal være enkelt å bevege seg i fysisk, og det digitale læringsmiljøet skal ta hensyn til mangfoldet. Handlingsplanen bygger på foregående planer for tilrettelegging og universell utforming ved UiA. Fysisk og digital tilgjengelighet er prioritert i planen med bakgrunn i skjerpede krav til universell utforming de siste årene på disse områdene.

Universell utforming bør ha forrang i universitetets hovedløsninger, men individuell tilrettelegging skal gis når behovet tilsier det. Det bør være et mål at universitetets alminnelige funksjoner kan benyttes av flest mulig studenter på en likestilt måte, og bidra til færre spesialløsninger.

Det vises til øvrig planverk ved UiA i samme strategiperiode som berører universell utforming og tilrettelegging i læringsmiljøspørsmål¹, likestilling, inkludering og mangfold² og kommunikasjon³.

Tiltakene i planen bør være gjennomført i løpet av planperioden. Det er av stor betydning at universell utforming og tilrettelegging er noe hele universitetet tar ansvar for.

---

¹ Handlingsplan for læringsmiljø ved UiA

² Handlingsplan for likestilling, inkludering og mangfold 2021-2024

³ Handlingsplan for kommunikasjon 2021-2024

2. Universell utforming

Universell utforming betyr at produkter, omgivelser, programmer og tjenester utformes slik at de kan brukes av alle mennesker, i så stor utstrekning som mulig, uten behov for tilpassing og en spesiell utforming. Universell utforming skal ikke utelukke hjelpemidler for personer med nedsatt funksjonsevne når det er behov for det⁴.

UiA skal så langt det er mulig og rimelig sørge for at læringsmiljøet er utformet etter prinsippet om universell utforming⁵.

---

⁴ FN-konvensjonen som rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD).

⁵ Universitets- og høyskolelovens § 4-3.

3. Tilrettelegging

Med tilrettelegging menes nødvendig og hensiktsmessig endring og justering når det i bestemte tilfeller er behov for det, for å sikre at personer med nedsatt funksjonsevne kan nyte godt av eller utøve alle menneskerettigheter og grunnleggende friheter på lik linje med andre.

UiA skal sikre likeverdige utdanningsmuligheter for alle, og så langt det er mulig og rimelig legge studiesituasjonen til rette for studenter med særskilte behov. Tilretteleggingen må ikke føre til en reduksjon av de faglige krav som stilles ved det enkelte studium.⁶

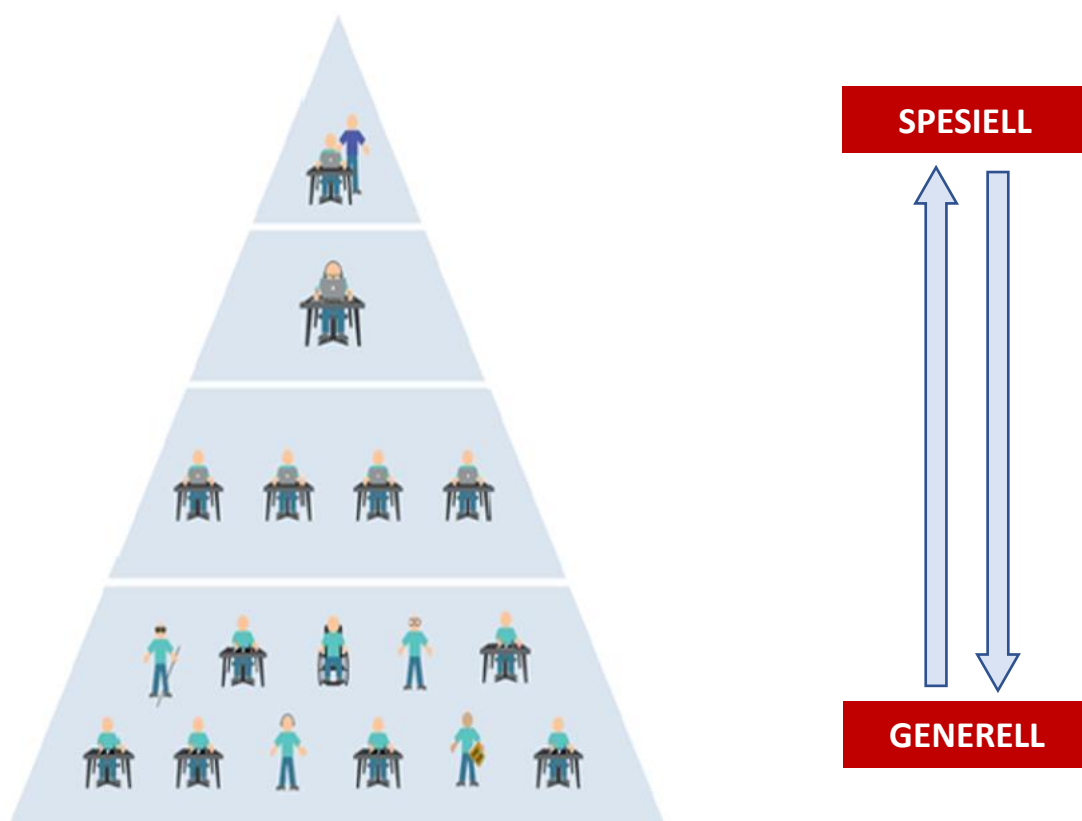

---

⁶ Lovkravene til individuell tilrettelegging er hjemlet i Universitets- og høyskoleloven § 4-3 og i Likestillings- og diskrimineringsloven § 21.

4. Brukbarhetspyramiden

Brukbarhetspyramiden⁷ illustrerer forskjell mellom universell utforming og tilrettelegging i 4 nivåer hvor «Generell», nivå 1 representerer løsninger som gagnar flertallet. Toppen av pyramiden viser nivå 4, «Spesiell», hvor behovet for personlig assistanse er til stede.

Nivå 4 – Personlig assistanse

Nivå 3 – Individuell tilrettelegging

Nivå 2 – Sammenfallende behov

Nivå 1 – Universell utforming for flertallet

---

⁷ Brukbarhetspyramiden etter modell av Universell, pådriver for tilrettelegging og universell utforming i universitets- og høgskolesektoren.

5. Digital universell tilgjengelighet

Universell utforming av det digitale miljøet ved UiA bidrar til økt inkludering og minsker behovet for særløsninger. De fleste vil ha nytte av universelt utformede digitale løsninger.

I Norge er det fastsatt detaljerte regler om universell utforming av IKT. Forskrift om universell utforming av IKT-løsninger bygger på internasjonale retningslinjer for tilgjengelig webinnhold, Web Content Accessibility Guidelines (WCAG).

Mål

UiAs nettsider, læringsplattformer, pensumlitteratur, eksamensløsninger, kommunikasjons- og samarbeidsplattformer, apper og selvbetjeningsløsninger skal være universelt utformet.

Tiltak

DIG 1 UiAs nettsider skal så langt det er mulig ha universelt utformet tekst, bilder, video eller lyd i henhold til WCAG-standard. Verktøy for automatisk testing av nettsider benyttes.

Ansvar: Kommunikasjonsavdelingen. Innholdsansvarlige for UiAs nettsider.

DIG 2 Apper UiA benytter bør være universelt utformet for bruk på skjermleser⁸.

Ansvar: IT-avdelingen, Kommunikasjonsavdelingen, Utdanningsavdelingen

DIG 3 Publisert innhold i Canvas bør være universelt utformet.

Ansvar: Fakulteter og Avdeling for lærerutdanning, Utdanningsavdelingen.

DIG 4 Tilgjengelighetsverktøy⁹ som identifiserer elementer som ikke er universelt utformet i læringsmateriell bør anvendes.

Ansvar: Fakulteter og Avdeling for lærerutdanning.

DIG 5 Digital undervisning og samhandling på ulike kommunikasjonsplattformer skal ta hensyn til mangfoldet så langt som mulig og unngå at nye barrierer skapes.

Ansvar: Fakulteter og Avdeling for lærerutdanning, Utdanningsavdelingen, IT-avdelingen.

DIG 6 Det bør tilbys digitalt pensum i studier dersom dette er tilgjengelig.

Skanning for digitalisering av kompendier¹⁰ skal tilbys når det er hensiktsmessig.

Ansvar: Fakulteter og Avdeling for lærerutdanning. Utdanningsavdelingen.

DIG 7 Digitale eksamener bør ha universelt utformet formattering, overskrifter som gir oversikt, beskrivelse av tabeller og teksten bildemateriale og videoer.

Ansvar: Fakulteter og Avdeling for lærerutdanning, Utdanningsavdelingen.

DIG 8 Digitale selvbetjeningsløsninger for nødvendige bestillinger og tjenester for studenter bør være universelt utformet.

Ansvar: IT-avdelingen, Kommunikasjonsavdelingen.

DIG 9 Kurs i digital universell utforming utformes og tilbys etter behov.

Ansvar: Utdanningsavdelingen.

---

⁸ En skjermleser er et dataprogram som brukes av blinde og svaksynte for å få tilgang til informasjon vist på skjerm og presentert på en leselist eller ved hjelp av syntetisk tale.

⁹ Innebygd tilgjengelighetskontroll i flere av Microsofts Office 365 verktøy.

¹⁰ UiA Tilrettelegging tilbyr støtte i OCR-behandling (optisk tegngjenkjenning) av trykt materiale.

6. Fysiske omgivelser

UiAs fysiske omgivelser skal være utformet slik at de ivaretar alle studenters helse og sikkerhet. Lokaler, adkomstveier, trapper, heiser, toaletter, lysforhold, lydforhold, skilt og tekniske innretninger utformes etter prinsippet om universell utforming.

Byggeierne¹¹ har ansvar for uteområder og teknisk vedlikehold innvendig. UiA har ansvar for tilrettelegging av det fysiske innemiljøet i byggene. Avvik skal håndteres gjennom UiAs Si ifra-system.

Mål

UiAs fysiske omgivelser skal være utformet slik at de legger til rette for gode og inkluderende læringsprosesser for alle. Både ute- og inneområder skal være tilgjengelig for alle studenter uten hinder for ferdsel.

---

¹¹ Statsbygg og Ugland Eiendom AS.

Tiltak

FYS 1 Stolper og rekkverk bør ha synlig kontrast til omgivelsene.

Ansvar: Driftsavdelingen i samarbeid med byggeiere.

FYS 2 Utendørs og innendørs nivåforskjell bør merkes visuelt og taktilt.

Ansvar: Driftsavdelingen i samarbeid med byggeiere.

FYS 3 Det bør være plass for rullestol der det anlegges sitteplasser.

Ansvar: Driftsavdelingen i samarbeid med byggeiere.

FYS 4 Gjenstander ute og inne bør plasseres slik at de ikke hindrer fri ferdsel.

Ansvar: Driftsavdelingen..

FYS 5 Alle bygg og enheter skal skiltes tydelig. Skiltene skal være lette å lese og oppfatte med god kontrast mellom tekst og bakgrunn.

Ansvar: Driftsavdelingen, Kommunikasjonsavdelingen.

FYS 6 Utvalgte undervisningslokaler¹² bør oppgraderes teknisk¹³ for å imøtekomme krav om universell utforming.

Ansvar: IT-avdelingen, Driftsavdelingen, Utdanningsavdelingen.

---

¹² Det samarbeides om utvalget i henhold til hensikt og universitetets mulighet og prioriteringer.

¹³ Akustikk, hørselsforsterkende løsninger, belysning og annen hensiktsmessig utforming.

7. Lovverk

I Norge er det en overordnet målsetting om å utvikle et likeverdig samfunn, fremme likestilling og sikre like muligheter og rettigheter til samfunnsdeltakelse for alle. Universiteter og høyskoler har plikt til tilrettelegging. Nasjonale rettslige rammer legger føringer for universitetets politikk. De siste årene er likestilling for personer med nedsatt funksjonsevne styrket i norsk lovverk.

Universitets- og høyskoleloven

Universitets- og høyskolelovens gir rammer for institusjonenes arbeid med tilrettelegging, universell utforming og læringsmiljø.

Likestillings- og diskrimineringsloven

Likestillings- og diskrimineringsloven pålegger utdanningsinstitusjonene å arbeide aktivt for å fremme universell utforming, tilrettelegging og likestilling.

Forskrift om universell utforming av IKT-løsninger

Forskrift om universell utforming av IKT-løsninger har krav om at alle IKT-løsninger skal være universelt utformet.¹⁴

Plan- og bygningsloven

Plan- og bygningsloven krever at prinsippet om universell utforming skal ivaretas i planleggingen og i hvert enkelt byggetiltak.

---

¹⁴ Oppfølging og kontroll skjer gjennom Tilsyn for universell utforming av IKT i Digitaliseringsdirektoratet.

8. Ressurser

Universell utforming

UiAs koordinator for universell utforming følger opp tiltak i henhold til Handlingsplan for universell utforming og tilrettelegging. Koordinator kan rådspørres og engasjeres på områder som vedrører universell utforming av det digitale, fysiske, organisatoriske, pedagogiske og psykososiale miljøet, og påser at gjeldende lovverk og forskrifter følges. Koordinator tar også opp spørsmål på eget initiativ og etter anmodning fra studenter, ansatte og samarbeidspartnere.

Tilrettelegging

Veiledere i Utdanningsavdelingen ved UiA følger opp studenter med funksjonsnedsettelse og særskilte behov som har rett til egnet individuell tilrettelegging. De har en koordinerende rolle for å sikre likeverdige opplærings- og utdanningsmuligheter ved universitetet.

9. Referanser

- Universells fagområde for universell utforming
- Universells fagområde for tilrettelegging
- Digitaliseringsdirektoratet
- Statsbyggs handlingsplan for universell utforming 2017-2021
- Et samfunn for alle. Regjeringens strategi for likestilling av mennesker med funksjonsnedsettelse for perioden 2020–2030
- Illustrasjoner: Colourbox

UiA Universitetet
i Agder